

SXEDIO.J1

21.3.1956: Ο ΑΚΕΛΙΣΤΗΣ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΤΑΣΙΔΗΣ, ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΔΥΟ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΕΙΣΗΓΕΙΤΑΙ ΣΟΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟ ΓΕΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΑΚΕΛ ΕΖΕΚΙΑ ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΝΑ ΑΠΟΔΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ. ΑΚΕΛΙΣΤΕΣ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΡΑΣΗΣ

Στις **20** Απριλίου **1956** ο Γενικός Γραμματέας του ΑΚΕΛ Εζεκίας Παπαϊωάννου απέδρασε από το Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας όπου μεταφέρθηκε ως ασθενής. Τον βοήθησαν, σύμφωνα με ρεπορτάζ της εφημερίδας του ΑΚΕΛ "Χαραυγή" της **20ης** Απριλίου **1962**, έξι χρόνια αργότερα, διάφορα στελέχη του ΑΚΕΛ.

Εκτοτε έμεινε κρυπτόμενος μέχρι που ήρθη το διάταγμα προγραφής του ΑΚΕΛ και πήγε στην Αυστρία για θεραπεία, ενώ συνεχιζόταν ο αγώνας της ΕΟΚΑ και επέστρεψε στο νησί ύστερα από δύο εγχειρήσεις στις οποίες υποβλήθηκε, στις **5.1.1958**, αφού στο μεταξύ το ΑΚΕΛ προέβη σε αυτοκριτική και αναθεώρησε τη θέση του έναντι του αγώνα της ΕΟΚΑ και παραδέχθηκε ότι αποτελούσε λάθος η χρησιμοποίηση τόσοων επιθέτων εναντίον του απελευθερωτικού αγώνα.

Το ρεπορτάζ της "Χαραυγής", εκφραστικού οργάνου του ΑΚΕΛ, (που έγραψε ο Ανδρέας Φάντης, Β Γ.Γ. του ΑΚΕΛ όπως αποκάλυψε χρόνια αργότερα ο ίδιος στον Παναγιώτη Παπαδημήτρη), γύρω από την απόδραση του Εζεκία Παπαϊωάννου, ήταν μακροσκελής και δημοσιεύθηκε σε τρεις συνέχειες, και σ' αυτό μίλησαν όσοι είχαν πάρει μέρος στον σχεδιασμό και την εκτέλεση του συνωμοτικού σχεδίου.

Στην αρχή του ρεπορτάζ γίνεται αναφορά σε συκοφαντίες της εναντίον του ΑΚΕΛ καθώς όπως γράφτηκε από διάφορα έντυπα της δεξιάς ή κυκλοφορούσε από στόμα σε στόμα σαμ φήμη μεταξύ των στελεχών της ΕΟΚΑ ότι δεν επρόκειτο για απόδραση αλλά ότι οι κατακτητές άφησαν τον Παπαϊωάννου να

διαφύγει από τη κράτηση σκόπιμα.

Αυτό διαψεύδει έντονα το ρεπορτάζ της "Χαραυγής" που έγραψε το τότε Β. Γ.Γ του ΑΚΕΛ Ανδρέας Φάντης.

Το πρώτο μέρος του ρεπορτάζ της " Χαραυγής" έχει ως εξής:

"Συμπληρώνονται σήμερα έξη χρόνια από την ημέρα **-20 Απριλίου 1956-** που ο Γ. Γ. του ΑΚΕΛ κ. Ε. Παπαϊωάννου αποδρούσε από το Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας ή καλύτερα από τις Κεντρικές Φυλακές όπου μαζί με άλλα **134** στελέχη και μέλη του Κόμματος, τον είχε ρίξει το στυγνό και στρατοκρατικό καθεστώς του κυβερνήτη Χάρτιγκ. Για το εγχείρημα εκείνο, καρπός μελετημένου σχεδίου της παράνομης-εντός και εκτός των φυλακών- καθοδήγησης του Κόμματος, δεν γράφτηκε τίποτε στον τύπο μέχρι σήμερα.

Μάλλον κάτι γράφτηκε, κατά καιρούς, από τα διάφορα φερέφωνα της αποικιοκρατίας και κάποιους άλλους, στην απεγνωσμένη τους προσπάθεια να σπιλώσουν και κατασκευοντιαντήσουν το ΑΚΕΛ... τα γεγονότα, όμως, κατά που λέγει μια παροιμία, είναι πεισματάρικα. Και η καταγραφή τους ή μαρτυρία τους είναι πάντοτε διδακτική. Οχι τόσο γιατί αποστομώνει τους ψευδολόγους και ...ψευδοπροφήτες όσο γιατί η παράθεση τους συνθέτει ιστορία, πλουτίζει κάτω από τις σκληρότερες συνθήκες παρανομίας, ένα Κόμμα μπορεί να κινείται και να δρα, φθάνει να μη χάσει την πίστη του στον λαό, αυτή την ανεξάντλητη πηγή θάρρους, καρτερίας και ενέργειας. Αυτό έγινε και με το ΑΚΕΛ. Ενώ ο ξένος δυνάστης υπολόγιζε πως το κτύπημα της **13ης Δεκεμβρίου 1955** (ημέρα προγραφής του ΑΚΕΛ σύλληψη των ηγετών του) θα σπαράλιαζε το κόμμα του εργαζομένου λαού, η ζωή απέδειξε το αντίθετο.

Η απόδραση του Γ. Γ. του ΑΚΕΛ από τις Κεντρικές Φυλακές, είναι ένα μόνο επεισόδιο στη σειρά των κομματικών επιτυχιών της περιόδου εκείνης, και αν για το λαό ήταν μια ακόμη ένδειξη ότι το ΑΚΕΛ "δεν

γονάτισε" και "δεν τάβαλε κάτω" για τη διεθνή κοινή γνώμη ήταν υπόμνηση της "υφής" ενός καθετώτος, μαζι και διαμαρτυρία για τη δίωξη, προγραφή και καταπίεση ενός κόμματος με βαθύρριζους λαϊκούς δεσμούς. Από την πλευρά αυτή, η απόδραση του κ. Ε. Παπαϊωάννου με τη γενικότερη απήχηση που είχε, στάθηκε μπορούμε να πούμε, πλήγμα για την αποικιοκρατική μηχανή του εκφοβισμού και του τρόμου.

Ομως κάτω απο ποιες συνθήκες ο Γ. Γ. του ΑΚΕΛ κατόρθωσε να μεταφερθεί από τις Κεντρικές Φυλακές στο Γενικό Νοσοκομείο, να διαφύγει την προσοχήν του φρουρού και ν' αποδράσει;

Ποιο "στρατήγημα" χρησιμοποιήθηκε;

Ποιοι άνθρωποι κινήθηκαν;

Ποια σπίτια τον έκρυψαν;

Εξη χρόνια μετά το επιτυχές εκείνο εγείρημα, μπορούμε, νομίζουμε να δώσουμε το " Χρονικό της απόδρασης του Γ.Γ. ΑΚΕΛ κ. Ε. Παπαϊωάννου" βασισμένο σε μαρτυρίες ανθρώπων που έπαιξαν κάποιο ρόλο- μικρό ή μεγάλο, αδιάφορο στην υπόθεση αυτή. Μιαν υπόθεση που στον καιρό της είχε αναστατώσει τις βρετανικές στρατιωτικές αρχές και που έμελλε να παίξει σημαντικό ρόλο στην παραπέρα αναδιοργάνωση του παράνομου ΑΚΕΛ.

ΤΙ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ ΤΗΣ ΑΠΟΔΡΑΣΗΣ: Για την εκτίμηση της σημασίας που ενείχε για τη δράση του Κόμματος η δραπέτευση του κ. Ε. Παπαϊωάννου είναι ανάγκη πρώτ' απ' όλα να θυμηθούμε το πολιτικό κλίμα που επικρατούσε στον τόπο μας, κατά το πρώτο τετράμηνο του **1956**. Το ΑΚΕΛ από τον Δεκέμβριο του **1955**, είχε κηρυχθεί εκτός νόμου. Ολα τα κεντρικά στελέχη του- με εξαίρεση τους κ.κ. Α. Φάντη, Γ. Κατσουρίδη και μερικούς άλλους, που ειχαν διαφύγει τη σύλληψη- είχαν ριχθεί στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όλες οι οργανώσεις του είχαν διαλυθεί, οι εφημερίδες του κατασχεθεί, ενώ ολόκληρος ο αποικιοκρατικός μηχανισμός εργαζόταν εντατικά προκειμένου να

διαβρώσει το ηθικό των μαζών.

Ο ιμπεριαλισμός, ύστερα από τη διαπίστωση ότι τίποτε δεν έκαμπε την αντιστασιακή διάθεση του λαού, είχε περάσει σε ολομέτωπη επίθεση. Ο Αρχιεπίσκοπος είχε εξορισθεί (Μάρτης 1956) τα κέρφια και τα έκτακτα μέτρα είχαν ενταθεί, και στην Αθήνα, ο Θεοτόκης- υπουργός Εξωτερικών-βυρσοδομούσε ακατάπαυστα πίσω από την πλάτη του κυπριακού λαού. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, ο καθοδηγητικός πυρήνας του Κόμματος μέσα και έξω από τα συρματοπλέγματα, έθετε σαν βασικό του καθήκον τη δραπετεύση του Γ.Γ. κ. Ε. Παπαϊωάννου.

Ομως ας ακούσουμε καλύτερα τον Β.Γ.Γ. του ΑΚΕΛ κ. Ανδρέα Φάντη να συνοψίζει τους λόγους που υπαγόρευσαν το καθήκον αυτό:

" Η προγραφή του ΑΚΕΛ -θα μας πει.....

(Α σελίδα πρώτη στήλη κάτω)

συνέχεια Β στήλη:

οποία και τα περισσότερα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής είχε σαν αποτέλεσμα την εξάρθρωση των καθοδηγητικών οργάνων του Κόμματος, από τα πάνω μέχρι τα κάτω, κατά συνέχεια πρώτιστο καθήκον που τέθηκε σε μας που μπορέσαμε να διαφύγουμε σύλληβδη ήταν η αναδιοργάνωση του κομματικού μηχανισμού. Στο έργο αυτό, βοήθησαν σημαντικά οι σ.σ. Πάυλος Γεωργίου και Κυριάκος Χρίστου που κατόρθωσαν να δραπετεύσουν στις πρώτες οκτώ μέρες, ύστερα από τη σύλληψη τους και να τοποθετηθούν αντιστοίχως επικεφαλής των επαρχιακών επιτροπών Λεμεσού και Λάρνακας.

Αλλά και ύστερα από τις αποδράσεις αυτές, οι ελλείψεις στη καθοδήγηση και γενικώτερα στη δουλειά του Κόμματος, ήταν πολύ αισθητές. Περισσότερο αισθητή ήταν η απουσία του σ. Γ.Γ. Ε. Παπαϊωάννου που μαζί με τους άλλους συντρόφους, βρισκόταν έγκλειστος στο στρατόπεδο της Δεκέλειας και αργότερα στις κεντρικές φυλακές.

Για τον καθοδηγητικό, λοιπόν, πυρήνα στελεχών που βρισκόταν μέσα και έξω, το ζήτημα της δραπέτευσης του Γ.Γ. του Κόμματος, έμπαινε σαν κύριο μέλημα. Προς τον σκοπό όμως αυτό, θα έπρεπε, εμείς που διαφύγαμε τη σύλληψη, να συνεννοηθούμε με τα καθοδηγητικά στελέχη που βρίσκονταν στις φυλακές: Κώστα Παρτασίδη, Γ. Χριστοδουλίδη, Χαμπή Μιχαηλίδη, Στέλιο Ιακωβίδη και Ν. Μαυρονικόλα.

Ευτυχώς η συνννόηση- μέσον των συγγενών των κρατουμένων- ήταν εφικτή και έτσι καταλήξαμε στην απόφαση ότι ο καλύτερος και σχετικά ευκολότερος τρόπος απόδρασης του σ. Γ.Γ., ήταν η "λύση" του Γενικού Νοσοκομείου...".

ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΑΠΟΔΡΑΣΗΣ: Τη "λύση" αυτή πρώτος είχε σκεφθεί ο δήμαρχος Λεμεσού κ. Κώστας Παρτασίδης. Μια καρδιακή προσβολή (στις 5 Μαρτίου) τον είχε φέρει από τις Κεντρικές Φυλακές στο Γεν. Νοσοκομείο Λευκωσίας, όπου έμεινε μέχρι τις 20 Μαρτίου, την επομένη κι όλως ξαφνικά επέστρεψε σιδηρόδέσμιος στο Νοσοκομείο των Κεντρικών Φυλακών... Ωστόσο το διάστημα της παραμονής του στο Γενικό Νοσοκομείο, ήταν αρκετό για να επισημάνει ορισμένες "ενδιαφέρουσες" καταστάσεις. Ποιες ήταν αυτές:

"...Ήταν- μας αφηγείται ο Δήμαρχος Λεμεσού- η δεύτερη εβδομάδα που βρισκόμουν στο Γενικό Νοσοκομείο. Η κατάσταση της υγείας μου μόλις μου επέτρεπε να κινούμαι με τη δίτροχη καρέκλα μέχρι την αίθουσα λουτρού ή την αίθουσα καρδιογραφημάτων. Εμεινα στον τρίτο όροφο στον θάλαμο πολιτικών κρατουμένων, ο οποίος εφρουρείτο νύκτα και μέρα, από ειδικό "βαρδιάνο". Για να μεταβεί κανείς στην αίθουσα λουτρού ή στο αποχωρητήριο, από τον θάλαμο πολιτικών κρατουμένων, έπρεπε να διασχίσει ένα τεράστιο θάλαμο ασθενών που στις μεταμεσημβρινές ιδιαίτερα ώρες, πλημμύριζε από το βουητό και την κίνηση των επισκεπτών, κυρίως παιδιών και γυναικών. Διεπίστωσα πως την ώρα αυτή, η προσοχή του φρουρού χαλαρωνόταν. Αλλά προπαντός διεπίστωσα ότι η

διαφυγή προς μια συνεχόμενη καινούργια πτέρυγα του Νοσοκομείου που ανεγειρόταν εκείνες τις ημέρες κατά μήκος του ποταμού ήταν πράγμα ακατόρθωτο. Ηδη ο σκελετός και τα πατώματα της νέας οικοδομής είχαν τελειώσει και οι εργασίες συνεχίζονται με γοργό ρυθμό. Παρατηρώντας και σταθμίζοντας από το παράθυρο του αποχωρητηρίου όλα τα παραπάνω σκέφθηκα για πρώτη φορά, ότι το παράθυρο αυτό θα μπορούσε να "αξιοποιηθεί" και να γίνει το παράθυρο απόδρασης προς τη νέα πτέρυγα...

Όταν ξαφνικά στις 21 Μαρτίου με μετέφεραν από το Γενικό Νοσοκομείο στο νοσοκομείο των Κεντρικών Φυλακών, είχα την ευκαιρία να επικοινωνήσω για λίγη ώρα με τους συγκρατούμενους μου. Είδα τον "Πάπη" (Σημ. Χ: Παπαϊωάννου) ιδιαίτερος και του ανέφερα τα καθέκαστα. Του είπα ότι σε περίπτωση που ένας από μας ήθελε να δραπέτεύσει, αυτό ήταν δυνατό, φτάνει να κατορθώναμε να τον μεταφέραμε "άρρωστο" στο Γενικό Νοσοκομείο... Η απόδραση έπρεπε να γίνει κατά τις μεταμεσημβρινές ώρες των επισκέψεων, τότε που η προσοχή του φρουρού ήταν χαλαρωμένη. Του είπα ακόμη ότι το εγχείρημα δεν έπρεπε να κρατήσει πάνω από 15 λεπτά (για να μην υποψιαστεί ο βαρδιάνος) ότι έπρεπε να χρησιμοποιήσουμε και τη βοήθεια των εργατών και ότι φυσικά εναπόκειται στην καθοδήγηση του κόμματος ν' αποφασίσει ποιος θα έπρεπε να δραπέτεύσει...".

Το "σχέδιο Παρτασίδη" εξετάστηκε από την καθοδήγηση του Κόμματος που βρισκόταν στις Κεντρικές Φυλακές και διαβιβάστηκε προς τον καθοδηγητικό πυρήνα των "έξω"... Το σχέδιο ελέγχθηκε και αντιπαραβλήθηκε σε σύγκριση με άλλα σχέδια. Στο μεταξύ οι δυο καθοδηγητικοί πυρήνες αποφάσιζαν ότι εκείνος που θα έπρεπε να αποδράσει, ήταν ο Γ.Γ. του Κόμματος κ. Ε. Παπαϊωάννου.

"Εμείς που είμασταν έξω θα μας δηλώσει ο κ. Γιάννης Κατσουρίδης, μέλος της Κεντρικής Γραμματείας του ΑΚΕΛ-εξετάσαμε και άλλους τρόπους απόδρασης από τις Κεντρικές Φυλακές που έθεταν όμως σε κίνδυνο τη ζωή του σ. Γ.Γ. Έτσι καταλήξαμε στο

συμπέρασμα πως η καλύτερη λύση ήταν η απόδραση από το Γενικό Νοσοκομείο και γιατί θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε πιστούς και αφοσιωμένους εργάτες, από αυτούς που δούλευαν στα κτίσματα (της νέας πτέρυγας) αλλά και γιατί μας δινόταν η δυνατότητα χρησιμοποίησης διαφόρων δρόμων φυγάδευσης του σ. Παπαϊωάννου, από τη στιγμή που θα κατόρθωνε να απομακρυνθεί από το Γενικό Νοσοκομείο.

Τα πράγματα λοιπόν ήταν καθαρά: Για την καθοδήγηση που βρισκότον στις φυλακές, δουλειά της ήταν πως να μας στείλει τον σ. Γ.Γ. στο Γενικό Νοσοκομείο, από εκεί άρχιζε ο δικό μας ρόλος που να τον κρύψουμε.

Τη δουλειά της φυγάδευσης αναθέσαμε σ' ένα επιτελείο μέλη του οποίου ήσαν και οι σ.σ. Νικόλας Μεσαρίτης και Κώστας Χίππης. Ειδικώτερα ο Μεσαρίτης είχε την ευθύνη να ελέγξει επί τόπου το σχέδιο. Το Επιτελείο πλησίασε τον Αντώνη Τουφεξή, ελαιοχρωματιστή και τον Μιχάλη Παφίτη, που εργάζονταν στα έργα της πτέρυγας και μαζί εξέτασαν τις σχετικές λεπτομέρειες... Το όλο "πλάνο" στην τελική του μορφή ξανασυζητήθηκε και εγκρίθηκε, τα πάντα έτσι ήταν έτοιμα. Ο,τι απόμενε ήταν να έλθει ο σ. Παπαϊωάννου στο Γενικό Νοσοκομείο, αλλά αυτό όπως σας είπα, ήταν δουλειά των μέσα....".

Για την ιστορία θα πρέπει να πούμε ότι οι "μέσα" είχαν ήδη αρκετή πείρα στα ζητήματα αυτά. Ήσαν οι "μέσα" π.χ. που οργάνωσαν την απόδραση του κ. Παύλου Γεωργίου και Κυριάκου Χρήστου από το στρατόπεδο της Δεκέλειας- απόδραση που έγινε αντιληπτή από τις αρχές μια ολόκληρη εβδομάδα αργότερα.

"...Από την πρώτη μέρα- θα μας πει ο Χαμπής Μιχαηλίδης, Γ. Γ. της ΕΚΑ που βρεθήκαμε στο στρατόπεδο, τα μέλη του Πολιτικού Γραφείου, σε σύσκεψη αποφάσισαν την οργάνωση αποδράσεων στελεχών. Πρώτοι επιλέγηκαν οι σ.σ. Π. Γεωργίου και Κ. Χρήστου...".

Τώρα είχε έρθει η σειρά του κ. Ε. Παπαϊωάννου".
Ομως μέχρι τη μεταφορά του Παπαϊωάννου στο
Νοσοκομείο χρειάζονταν πολλές ακόμα ενέργειες...